

Karádi Pál unitárius püspök [1]

Karádi Pál neve a magyar irodalomtörténetben kiváló helyet foglal el, az egyháztörténelem is megemlékszik róla; a 16. századi unitárius mozgalomnak egyik legkiválóbb, legmunkásabb és leggerincesebb képviselője volt. [2]

Székesfehérvárott, [2] egyes vélemények szerint Karádon született 1523-ban. Szüleiről nincs semmi tudomásunk. [3]

Valószínű, hogy külföldi tanulmányokat is folytatott. A hitjavításnak lelkes híve lesz már fiatal korában. [2]

1566-ban a Lengyelországból hazaérkező János Zsigmond és Izabella kíséretéhez csatlakozva Gyulafehérvárra ment. A királyné halála után Bethlen Gergely, karánsebesi bán, temesvári főkapitány, udvari papja volt és egyben temesvári lelkész is. Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon a XVI, és XVII. Sz.-ban c. művében ezt azzal cáfolta, hogy Karádi temesvári pap korában nem lehetett Bethlen udvari papja, mert Karádi Temesvárra menetelekor Bethlen már nem élt. [3]

A karánsebesi kerületben elterjeszti az unitárius vallást. Pártfogójának halála után Erdélybe megy, Abrudbánya papja lesz. E kincses városban megszervezi az unitárius egyházat, nyomdát állít fel. [2]

Adatok hiányában nem tudjuk, hogy a nyomdász mesterséget mikor és hol sajátította el, tipográfiájának készletét honnan szerezte be, és pontosan mikor kezdett el nyomtatni. Nyomdakészlete egy jellemzően archaikus (128 mm-es) antikva betűsorból állt, valamint két db 26 x 26 mm-es iniciálésorozat G és M betűje díszítette egyetlen ismert kiadványát. E felszerelés alapján joggal állapítható meg, hogy Karádi Pál rendelkezhetett a 16. századi Magyarországon a legszerényebb nyomdakészlettel. [1]

Kiadta Balassa Menyhért árultatása, (amelyről kiderült, hogy Karádi az előszónak volt a szerzője [3]),és a „Debreceni Disputáció", vagy a „Válaszuti komédia" című drámai műveket. [2] Ennek szerzője minden valószínűség szerint Válaszúti György, aki 1571-ben a kolozsvári teológusdiákok szeniora volt. [4]

A Balassa Menyhért árultatása c. mű az ingadozó hazafiakat, a magyaroktól a német pártra állott sötét lelkeket gúnyolja. A munka hatása olyan nagy volt, hogy Balassa Menyhért fiának el kellett menekülnie Erdélyből. A „Debreceni disputáció" avagy "Válaszuti komédia", Méliusz Juhász Péter debreceni református püspököt, az ő embereit, és a háromsághívők érveit tárgyalja, s kimutatja az unitarizmus erősségeit és fölényét az ellenfelek fölött. [2]

Miután 1571-ben János Zsigmond Erdély fölvilágosult fejedelme meghalt, Karádi Pál elveszítette nagy pártfogóját. Ezért Magyarországra jött, és a temesvári unitáriusok papja lett. [2]

Annak a Temesvárnak volt papja, amely a kormányzó beglerbégnek volt székhelye. Némelyek szerint

Karádi a dunántúli ecclesiákat is igazgatta. Azt, hogy Temesváron Karádi milyen sikerrel működött, bizonyítja a temesvári fobírónak a pápához küldött levele, amelyben segítséget kért a végveszélybe jutó római katolikus hit megmentése érdekében. [3]

Ezalatt az idő alatt az unitárius vallás evangéliumi igéi elterjedtek az Erdéllyel szomszédos területeken, a Bánátban és a Dunántúlon is. A reformációnak egyik komoly hajtása lett a unitarizmus a magyarországi részeken is. Az erdélyi unitáriusokkal bensőséges lelki kapcsolatot tartottak fenn mindaddig, amíg Dávid Ferencet el nem ítélték. A magyarországiak kitartottak a Dávid Ferenc igazságai mellett és elszakadtak az erdélyi unitáriusoktól. Temesvár központtal külön püspökséget szerveztek, és 1530-ban Karádi Pált választották püspöküknek. Karádi Pál vezette azután a magyarországi unitáriusok ügyét. [2]

Az ő munkája az az 1579. nov. 9-i levél, melyet Dávid halálhírére irt az erdélyi papságnak. E levél Kanyaró szerint búcsúokmánya a XVI.sz. szépen felvirágzott két országbeli magyar unitárius egyháznak, valamint az 1580-ban írt „János jelenések könyve”-nek magyarázata, mely Szász János szerint az alföldi unitarizmus hitvilágának kiváló gyűjteménye. [3]

Munkásságának nagy része homályban maradt, mert a kedvezőtlen idők a reá vonatkozó adatokat megsemmisítették. Azt sem lehet tudni, hogy mikor halt meg.

Az bizonyos, hogy Karádi Pál után már nem választottak más alföldi unitárius püspököt.

Élete ilyen hiányos adatok mellett is tanulságos. Nem csak azért, mert kiváló művekben örökítette meg nevét, hanem azért az erkölcsi nagy tőkéért, ami lelkének a sajátja volt. Nemes erkölcsiségének legkiválóbb tulajdonsága volt a hűség. Hűség a nemzethez és hűség a fölismert vallásos igazsághoz. Oly erények, melyek az unitárius vallás és erkölcsi életfelfogásnak mindig a legszebb gyöngyei voltak. [2]

Forrás:

[1] <http://typographia.oszk.hu/html/hun/nyomdak/karadipal.htm> [2]

[2] http://epa.hu/02100/02175/00547/pdf/Unitarius_Kozlony_1940_02.pdf [3]

[3] <http://tudastar.unitarius.hu/pantheon/pantheon/karadipal.htm> [4]

[4]) <http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/01/234.html> [5]

Kategória:

[Képi ábrázolások](#) [6]

Index fotó:

PET. de: Szembenis mondottam, mefiã.
is meg merem mondani. TA. de vram
halliac kegyel: mit mond. Peter deac?
BA. EOL: Hallam. halgyarion igazat
mond, iol tudom: de az bestie kuruafi,
ha ezac ollian tizta orczã volna: mint
Pribec louazomnac, niluan el nem men
ne vele. TA. Az kamorafeket mentül
inkab izgattyac, attul inkab búdósb, az.
ti dolgofoc finten olyan: min
dent el halgas. PA. I. OL.
iol tudom, vgyanis
azt miuelem.
Einis.

SZekes feyevuari Karadi Pal mihelie--
be f. Andras hanac huzon.
egyedie napian.

Rövid leírás:

Karádi (Kárádi) Pál (Székesfehérvár, 1523 - 1590 körül) unitárius püspök, hitvitázó, nyomdász, később az unitárius egyházak püspöke életéről és nyomdájáról források hiányában nem rendelkezünk pontos ismeretekkel. [1]

Engedélyezés a főoldalra:

Engedélyezve

Település:

[Abrudbánya](#) [7]

Örökség fotók:

COMŒDIA
BALASSI MENNIHART
arultatafáról, mellicsel fakada
az Magyar ország mofodie
yalasztot E ANOS
kiraltule.

Comy Andrew Barath de Szeged
etio cognominat Bolyhos de
1912 1525
Matthei 22.
Aggyatoc meg az Chafarnac az Cha
faret, es Istenekis az Istenos.

Jude super gnare Jernon en large
1912 1525
hult me.

NYOMTATTATOT
Abrugybanyan ezer ötfaz haruzn ki-
tenczedic éftendában.

Ex Libris Maurum pure hereditario ms
Superlectura numerat Michael Maria
Bolinas Barath de Kaszoki ab. 1714
1912 1525

A B C D E F G H I K L M N O P

R R S T V Y Z

a á b c d e ě f g g ğ h i í k l m n o ó ô

p r s f ſ ſ ſ t u ú v y z . , ? : - z

M A S C D R E S Z E:

Balassa. Menihart. Kelemen Ispan, Ta-
mas Deiac, es Iosa Deiac.

BA. Hallade mit beſelle SZenaffi Iſtuã
K E L: Iſpan. Hallam kegyelmes vram
B A L A. Te Thamas deac hallade ? T A
Igenis kegyelmes vram. B A L A : Iosa
deac iõy ide teis, mit mondotoc chez e
dologhoz ? Kele. ennem tanaczbeli em
ber vagyoc, soha arra valo nem voltam
en hozza nem foloc mostannis hanem
esec, nam vgyanis nagysagod tanalczis:

2017. Copyright - MNL

Source URL: http://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/karadi_pal_unitarius_puspok

Hivatkozások

[1] http://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/karadi_pal_unitarius_puspok

[2] <http://typographia.oszk.hu/html/hun/nyomdak/karadipal.htm>

[3] http://epa.hu/02100/02175/00547/pdf/Unitarius_Kozlony_1940_02.pdf

[4] <http://tudastar.unitarius.hu/pantheon/pantheon/karadipal.htm>

[5] <http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/01/234.html>

[6] http://reformacio.mnl.gov.hu/epitett_orokseg/kepi_abrazolasok

[7] <http://reformacio.mnl.gov.hu/telepulesek/abrudbanya>